

*Зіноватна І.В.,
кандидат юридичних наук,
асистент кафедри трудового права
Національного юридичного університету
України імені Ярослава Мудрого*

ПРИНЦИП ЄДНОСТІ ТА ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПЕНСІЙНИХ ВІДНОСИН

У статті проведено правовий аналіз визначення та змісту принципів, що відображають єдність та диференціацію правового регулювання пенсійних правовідносин. Обґрунтована необхідність прийняття кодифікованого акту, що врегулював би єдині стандарти пенсійного забезпечення громадян України, скасувавши невиправдану диференціацію.

Ключові слова: пенсійне забезпечення, правові принципи, принципи правового регулювання, єдність та диференціація, загальнообов'язкове державне пенсійне страхування.

Україна як соціальна держава визнає людину найвищою соціальною цінністю, розподіляє суспільне багатство згідно з принципом соціальної справедливості та піклується про зміцнення громадянської злагоди у суспільстві. Основними завданнями соціальної держави є створення умов для реалізації соціальних, культурних та економічних прав людини, сприяння самостійності і відповідальності кожної особи за свої дії, надання соціальної допомоги тим громадянам, які з незалежних від них обставин не можуть забезпечити достатній рівень життя для себе та своєї сім'ї.

Більше десяти років триває пенсійна реформа в Україні, 9 липня 2003 року були прийняті базові Закони України “Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування” і “Про недержавне пенсійне забезпечення”, однак вони потребують подальшого вдосконалення з метою забезпечення гідного життя непрацездатних осіб. Разом з новими законами, продовжує діяти Закон України “Про пенсійне забезпечення” від 5 листопада 1991 року, положення якого, застосовується в частині визначення права на пенсію за віком на пільгових умовах і за вислугу років, а також спеціальні нормативно-правові акти щодо пенсійного забезпечення деяких категорій осіб (державних службовців, суддів, працівників прокуратури, працівників ОВС, науково-педагогічних працівників тощо).

У правовій літературі дослідження принципу єдності та диференціації правового регулювання пенсійних відносин проведено недостатньо. В різні періоди проводилися окремі дослідження щодо принципів пенсійного забезпечення такими науковцями, як В.С. Андреев, В.А. Ачаркан, І.В. Гуцин, М.Л. Захаров, А.В. Левшин та ін. На сучасному етапі дослідженням принципів права соціального та пенсійного забезпечення у тому чи іншому обсязі займаються Т.З. Гарасимів, С.М. Прилипко, Б.І. Сташків, Н.М. Хуторян, А.А. Ширант та ін. Завдяки вагомим здобуткам зазначених вчених, спостерігається певний прогрес у розробці та збагачення теоретичних положень пенсійного забезпечення, але залишаються ще не в повному обсязі дослідженими питання визначення та змісту принципів, що відображають єдність та диференціацію правового регулювання пенсійних правовідносин.

Мета статті полягає у дослідженні принципів правового регулювання пенсійних правовідносин та виявленні недоліків чинного законодавства щодо співвідношення єдності та диференціації пенсійного забезпечення. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання: визначити дефініцію “принципи правового регулювання”, розкрити зміст основних принципів правового регулювання та обґрунтувати необхідність внесення змін до чинного законодавства.

З метою найбільш ретельного розгляду цього питання, на наш погляд, необхідно зосередити увагу на точках зору науковців щодо визначення принципів пенсійного забезпечення.

Так, А.В. Левшин запропонував таке визначення принципів пенсійного забезпечення робітників та службовців – це загальні особливості, що характеризують чинні норми пенсійного законодавства, які гарантують громадянам право на матеріальне забезпечення в старості, по інвалідності й у зв'язку з втратою годувальника [1, с. 11]. Однак це визначення не можна назвати досконалим, оскільки науковець первинним ставить норму права, а принципи вважає вторинними, які відображають ознаки цієї норми, на нашу думку, кожна норма права повинна будуватися на загальноновизначених принципах права і в жодному разі не суперечити їм. Крім того, автор ототожнює принципи пенсійного законодавства з гарантіями, що, на наш погляд, є помилковим, оскільки під гарантіями розуміють сукупність об'єктивних і суб'єктивних факторів, спрямованих на справжню реалізацію прав і свобод громадян, на усунення можливих причин і перешкод їх неповного або неналежного здійснення і захист прав від порушень [4, с. 83].

В.С. Андрєєв визначав принципи матеріального забезпечення осіб похилого віку та непрацездатних як специфічні для даної системи правові норми і найбільш загальні керівні засади, які визначають внутрішню єдність і напрямок внутрішньої системи норм права, що регулює суспільні відносини по створенню і розподілу суспільних фондів споживання, призначених для забезпечення осіб похилого віку та непрацездатних осіб [2, с. 21]. Однак, автор у запропонованому визначенні ототожнює принципи пенсійного забезпечення та норми права, а це, на наш погляд, не вірно, оскільки на відміну від норм права, принципи є універсальними, відзначаються вищою імперативністю, загальною значимістю, принципи відіграють роль орієнтирів у формуванні права, регулювання суспільних відносин принципами права є не тотожним регулятивній функції норм права.

На думку І.В. Гущина принципи пенсійного забезпечення працівників – це основні, найбільш специфічні загальні положення, керівні засади, що визначають внутрішню єдність і загальний напрямок розвитку системи пенсійного законодавства, яка регулює пенсійні відносини щодо створення й розподілу суспільних фондів для непрацездатних [3, с. 9]. Наведене визначення принципів пенсійного забезпечення є занадто вузьким, адже автор вказує на суспільні фонди для непрацездатних осіб без зазначення соціальних ризиків в цій сфері.

Перехід до ринкових відносин, інтеграція України до світової економіки, зміни у політичній сфері потребують нових підходів і до поняття принципів права пенсійного забезпечення. Донедавна категорії принципи права та правові принципи у галузевій літературі об'єднували єдиним поняттям – принципи права, але з поглибленням розробки теоретичних положень права соціального забезпечення ці поняття було розмежовано.

На наш погляд, заслуговує на підтримку позиція П.Д. Пилипенка щодо співвідношення цих понять. Автор підкреслює, що принципи права як надбання всього історичного процесу розвитку людства є первинні відносно права юридичного та становлять його сутність і зміст. Внаслідок нормативного закріплення вони стають концентрованим відображенням дійсності; об'єднують норми права в органічне ціле, цементують їх у цілях єдності правового регулювання; відбиваються у соціальній правосвідомості; визначають перспективи розвитку права, оскільки вони менш схильні до змін, ніж усе право як система норм [5, с. 56].

Закріплення принципів права безпосередньо у нормативно-правовому акті є ознакою розвиненості і досконалості правової системи. Внаслідок цього принципи права не втрачають своєї природи, хоча формально їх можна назвати правовими принципами. Принципи права, на нашу думку, вирішують стратегічні завдання розвитку правового регулювання. В той час, як правові принципи спрямовані на вирішення поточних завдань, які стоять перед нинішнім законодавством і є більш динамічними, частіше підлягають

зміні, носять доволі суб'єктивний характер, оскільки законодавець впливає на їх зміст залежно від тих завдань, які стоять перед державно-організованим суспільством у конкретний історичний етап його існування.

З метою формулювання визначення принципів пенсійного забезпечення слід також з'ясувати співвідношення таких понять як “правові принципи” та “принципи правового регулювання”. Слід погодитися з думкою А.А. Ширант, яка вважає, що принципами пенсійного забезпечення є вихідні закономірності пенсійно-забезпечувальних відносин, що отримали свій прояв у системі керівних ідей правової свідомості у формі принципів правового регулювання пенсійного забезпечення, та є способом реалізації державою своєї соціальної функції, через органи спеціальної компетенції шляхом виплати особам щомісячних, грошових виплат із цільових фондів у випадках та порядку, визначених законодавством, з метою забезпечення добробуту суспільства [6, с. 562]. Від того, які будуть закладені принципи правового регулювання пенсійних відносин, буде залежати напрямок розвитку законотворчої діяльності в цій сфері і визначатись рівень матеріального забезпечення осіб похилого віку.

На підставі аналізу дефініцій, запропонованих різними авторами та з врахуванням тенденцій розвитку системи пенсійного забезпечення, на нашу думку, під принципами правого регулювання пенсійних правовідносин слід розуміти основні положення, головні ідеї, вихідні начала, керівні засади, відображені в нормативно-правових актах, які виступають орієнтирами у правовому регулюванні соціально-правових відносин, що виникають у зв'язку із соціальним захистом населення від наслідків соціальних ризиків в сфері пенсійного забезпечення та визначають суть, зміст, структуру побудови і механізм функціонування пенсійної системи.

Всебічний аналіз загальнотеоретичної й галузевої літератури показує, що більшість правознавців поділяють точку зору, відповідно до якої розвиток системи права характеризується диференціацією й інтеграцією регулювання правових відносин, яким кореспондують процеси, що відбуваються в системі законодавства. Правове регулювання пенсійних правовідносин характеризується нерозривним зв'язком двох його сторін – диференціації й єдності.

Єдність правового регулювання умов пенсійного забезпечення ґрунтується на конституційному принципі рівності прав та свобод людини і громадянина (статті 21, 24 Конституції України), конкретизованим щодо сфери пенсійних правовідносин. Так, відповідно до ст. 7 Закону України “Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування” загальнообов'язкове державне пенсійне страхування здійснюється за принципами: обов'язковості страхування осіб, які працюють на умовах трудового договору (контракту) та інших підставах, передбачених законодавством, а також осіб, які забезпечують себе роботою самостійно, фізичних осіб – підприємців; рівноправності застрахованих осіб щодо отримання пенсійних виплат та виконання обов'язків стосовно сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування.

Однак єдність у цілому основних принципів правового регулювання пенсійних відносин і загальних норм права не виключає диференціації, тобто відмінностей і багатоманітності засобів правової регламентації відносин із матеріального забезпечення деяких категорій пенсіонерів. Законом України “Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування” передбачені такі принципи, що зумовлюють відмінності у правовому регулюванні: диференціації розмірів пенсій залежно від тривалості страхового стажу та розміру заробітної плати (доходу); субсидування; фінансування видатків на виплату пенсій, надання соціальних послуг за рахунок страхових внесків, бюджетних коштів і коштів цільових фондів.

Враховуючи досягнення науки права соціального забезпечення та сучасної теорії права, спробуємо з'ясувати правову природу змісту вищезазначених принципів.

Принцип обов'язковості страхування осіб, які працюють на умовах трудового договору (контракту) та інших підставах, передбачених законодавством, а також осіб, які

забезпечують себе роботою самостійно, фізичних осіб – підприємців знаходить своє відображення у відповідних пунктах статті 11 вищезазначеного Закону, якою визначено осіб, які підлягають загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню, та статті 13 цього ж Закону, якою визначаються підстави та порядок припинення участі в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

Слід підтримати думку С.І. Кобзевої, яка зупиняючись на загальності соціального страхування, вважає, що насамперед необхідно відзначити його державно-обов'язковий характер. Досліджуючи досвід Німеччини, вчена зазначає, що законодавство цієї країни зобов'язує страхувати всіх осіб, які займаються суспільно корисною діяльністю, і матеріально забезпечувати їх при настанні страхового випадку відповідно до певних норм й у встановленому порядку. Одна зі сторін принципу загальності, на думку С.І. Кобзевої, полягає в тому, що при настанні певних обставин законодавство передбачає для всіх громадян однакову можливість отримання встановлених видів забезпечення й не позбавляє працівників права на забезпечення залежно від раси, статі, віросповідання, світогляду, соціального походження та матеріального положення [7, с. 8-9].

Наведена точка зору ще раз справедливо підкреслює, що особи, які працюють зі шкідливими умовами праці, повинні бути охоплені системою загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, виплата пенсій за якою, гарантується державою. На наш погляд, в Законі України “Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування” необґрунтовано було вилучено такий вид пенсій, як пенсії за віком на пільгових умовах і пенсії за вислугу років.

Вважаємо, що такий підхід суперечить принципам загальності, рівноправності застрахованих осіб, гарантованості реалізації застрахованими особами своїх прав, з боку держави, а також соціальної справедливості. На нашу думку, необхідно внести зміни до Закону України “Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування” відповідно до яких, виплата пенсій зазначеній категорії працівників до досягнення ними пенсійного віку повинна провадитися не за рахунок підприємства, а передбачатися державною програмою за рахунок коштів Державного бюджету.

Принцип рівноправності застрахованих осіб щодо отримання пенсійних виплат і виконання обов'язків стосовно сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування є втіленням у пенсійній системі принципу рівності, закріпленого статтею 24 Конституції України, тобто необхідності застосування однакових стандартів прав і обов'язків до всіх осіб без винятку. Це означає, що кожний громадянин України має і може користуватися на рівних підставах з іншими громадянами всім обсягом конституційних прав і свобод без дискримінації з боку держави або інших осіб з будь-яких мотивів. Однією з основних засад солідарної страхової системи є те, що забезпечення надається тільки застрахованим особам, а в певних випадках членам їх сімей. У зарубіжних країнах системи пенсійного страхування забезпечують досить високий рівень пенсійних виплат, який дає пенсіонерам можливість вести повноцінне життя, лікуватися, відпочивати, тобто забезпечує високі стандарти життєвого рівня.

Принцип диференціації розмірів пенсій залежно від тривалості страхового стажу та розміру заробітної плати (доходу) є одним з найважливіших принципів загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, з огляду на те, що він втілює один з галузевих принципів права соціального забезпечення.

Під диференціацією в пенсійному забезпеченні А.В. Скоробагатько розуміє відмінності в правовому регулюванні за встановленими стійкими критеріями: відмінності у змісті й обсязі прав із врахуванням особливостей реального статусу суб'єктів пенсійних відносин; різні правові підстави для суб'єктів через правові обмеження й пільги (привілеї) порівняно із загальними нормами [9, с. 435].

Обґрунтованою вважаємо позицію В.В. Жернакова, який зазначає, що диференціація жодним чином не порушує принцип рівності громадян, отже положення ст.

46 Конституції України відносно права на соціальний захист, яке гарантується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків, а також бюджетних та інших джерел соціального забезпечення, не можуть розглядатися у відриві від закріпленого у ст. 24 Основного закону держави принципу рівності конституційних прав громадян та рівності їх перед законом [9, с. 22].

Ідея диференціації розмірів пенсії залежно від тривалості страхового стажу та розміру заробітної плати (доходу) за певний час, а в майбутньому і за всю трудову діяльність становить суть такого принципу пенсійного страхування, як заінтересованість кожної працездатної особи у власному матеріальному забезпеченні після виходу на пенсію.

Переважає більшість вітчизняних пенсіонерів забезпечується пенсіями відповідно до положень Закону України “Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування”, які визначають загальні підстави виникнення права на пенсійне забезпечення, порядок його реалізації, умови та механізм розрахунку розміру пенсії. Разом з тим питання пенсійного забезпечення значної кількості суб'єктів урегульовується також і спеціальними законами, які визначають правовий статус окремих категорій працівників. Норми спеціальних законів передбачають особливі, додаткові, нерідко суперечливі загальним положенням, пільги та гарантії виникнення і реалізації права на пенсійне забезпечення не за принципом трудового внеску, а за критерієм винятковості інтересів окремих категорій громадян. Ми цілком згодні з В.В. Жернаковим і Г.С. Гончаровою, які вважають, що пенсії окремим громадянам (наприклад, народним депутатам, суддям) не виправдано збільшені, адже держава повинна враховувати значення праці шахтарів, металургів, водіїв, вчителів, лікарів, працівників сільського господарства тощо, і справедливо оцінювати їх роботу, тобто тих, хто створює умови для життя усіх членів суспільства [11, с. 135].

Проаналізувавши міжнародний досвід, Сільченко С.О. наголошує, що умови і норми пенсійного забезпечення визначаються з урахуванням трудового вкладу застрахованого, що має кількісний та якісний параметри. Перший визначає, як довго людина працювала і, отже, підлягає зазначеному виду страхування. Другий – як оцінювалась її праця, тобто який був характерний для працівника рівень трудового доходу. Кількісний показник втілюється у вигляді страхового (трудового) стажу, а якісний – у розмірі типового для застрахованої особи заробітку [12, с. 49].

Слід також погодитися з думкою М.М. Шумило, що встановлення спеціальним законодавством різних вимог до стажу (10 років – для державних службовців та прокурорів, 20 років – для суддів та наукових і науково-педагогічних працівників, 25 років – для військовослужбовців) є не виправданою диференціацією, що позбавлена об'єктивних підстав та демонструє відсутність системного підходу до реформування спеціального пенсійного забезпечення [13, с. 29].

На нашу думку, пенсійне забезпечення усіх громадян повинно здійснюватися на підставі єдиного нормативно-правового акту. Вважаємо, що єдиними критеріями визначення розміру пенсії повинні бути розмір заробітної плати та тривалість страхового стажу. Якщо держава визначає значущість того чи іншого виду діяльності, то вона повинна встановлювати високу заробітну плату цим категоріям працівників, внаслідок чого збільшаться і страхові внески до Пенсійного фонду України, а відповідно буде збільшуватися майбутня пенсія. Слушною видається думка О.М. Ярошенка, який вважає, що уніфікація спрощує правотворчу діяльність і правозастосовчу практику, роблячи нормативний матеріал більш доступним, полегшуючи його одноманітне застосування [14, с. 304].

Принцип субсидування виявляється в тому, що кошти на пенсійне страхування складаються з різних джерел і лише частину їх становлять страхові внески застрахованих осіб і страхувальників. Окрім того, збір на пенсійне страхування сплачують й інші суб'єкти з інших джерел доходу, визначеного законом, застосовуються також дотації з державного

бюджету [15, с. 314]. Згідно з принципом субсидування надавачі будь-яких соціальних послуг мають бути максимально наближеними до безпосереднього споживача цих послуг, тому ці видатки відносяться до тих бюджетів, з яких найбільш ефективно можна здійснювати фінансування діяльності надавачів таких послуг [16, с. 162].

Додаткові заходи пенсійного забезпечення, що передбачені спеціальними законами за зовнішньою формою є надбавками до пенсії, що забезпечуються за рахунок Державного бюджету [17, с. 30].

Кошти пенсійного забезпечення формуються за рахунок страхових внесків, коштів державного бюджету, коштів фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування та інших джерел, визначених статтею 72 Закону України “Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування”, яка реалізує закріплений цим законом принцип обов'язковості фінансування видатків на виплату пенсій, надання соціальних послуг за рахунок страхових внесків, бюджетних коштів і коштів цільових фондів.

Підсумовуючи вищевикладене, слід зазначити, що принцип соціальної справедливості вимагає врегулювання умов та порядку соціального забезпечення всіх осіб в рамках державної системи соціального забезпечення єдиним кодифікованим нормативним актом, який має базуватись на рівнозначній оцінці суспільно корисної праці в усіх її формах, на єдиному механізмі розрахунку та призначення соціальних виплат, скасувавши невинуватану диференціацію.

Література:

1. Левшин А.В. Правовое регулирование пенсионного обеспечения рабочих и служащих по инвалидности [Текст]: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05 Трудовое право; право социального обеспечения / А.В. Левшин. – Москва: Б. и., 1964. – 19 с.
2. Андреев В.С. Право граждан СССР на материальное обеспечение в старости и при нетрудоспособности и его юридические гарантии / Автореф. ... докт. юрид. наук: 12.00.05 Трудовое право; право социального обеспечения / В.С. Андреев. – Москва: Б. и., 1966. – 36 с.
3. Гущин И.В. Правовое регулирование пенсионного обеспечения членов колхозов [Текст]: автореферат дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05 Трудовое право, право социального обеспечения / И.В. Гущин. – Х.: Б. и., 1967. – 18 с.
4. Іншин М.І. Юридичні гарантії як фактор стабільності та підвищення ефективності службово-трудової діяльності державних службовців [Текст] / М.І. Іншин // Право України. – 2004. – № 5. – С. 83–87.
5. Пилипенко П.Д. Проблеми теорії трудового права [Текст]: монографія / П.Д. Пилипенко. – Львів: ЛДУ, 1999. – 214 с.
6. Ширант А.А. Генеза принципів пенсійного забезпечення [Текст] / А. Ширант. // Теоретичні та практичні проблеми реалізації прав людини у сфері праці і соціального забезпечення: тези доп. та наук. повідомл. учасн. II Міжнар. наук. – практ. конф., м. Харків, 8-9 жовтня 2010 р. / За ред. к.ю.н., доц. В.В. Жернакова. – Харків: Кроссруд, 2010. – 560–563.
7. Кобзева С.И. Правовое регулирование социального страхования трудящихся в ГДР [Текст]: автореферат дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.05 Трудовое право, право социального обеспечения / С.И. Кобзева. – Москва: Б. и., 1980. – 22 с.
8. Палкін Ю.І. Соціально-економічна справедливість в умовах ринку [Текст] / Ю.І. Палкін // Економіка України. – 1997. – №10. – С. 22–28.
9. Скоробагатько А.В. Про деякі аспекти диференціації правового регулювання пенсійного забезпечення [Текст] / А.В. Скоробагатько // Розвиток законодавства про працю і соціальне забезпечення: здобутки і проблеми: тези доп. та наук. повідомл. учасн.

IV Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 5-6 жовт. 2012 р.) / НУ “Юрид. акад. України ім. Я. Мудрого”. – Х.: Право, 2012. С. 433–437.

10. Жернаков В.В. Диференціація пенсійного забезпечення та перспективи законодавчого регулювання соціальної політики в Україні [Текст] / В.В. Жернаков // Вісн. Акад. праці і соціальних відносин Федерації профспілок України. – 2006. – № 4 (37). – С. 20–27.

11. Жернаков В.В. Нова праця з проблем права соціального забезпечення [Текст] / В.В. Жернаков, Гончарова Г.С. // Право України. – 2006. – № 6. – С. 134–135.

12. Сільченко С.О. Реформування солідарної системи пенсійного страхування в Україні: проблеми правової регламентації [Текст] / С.О. Сільченко // Право України. – 2012. – № 6. – С. 47–52.

13. Шумило М.М. Пенсійна реформа 2011 року: критичний аналіз [Текст] / М.М. Шумило // Судова практика. – 2012. – № 6. – С. 24–32.

14. Ярошенко О.М. Джерела трудового права України [Текст]: дис. ... д-ра юрид. Наук: 12.00.05 Трудове право, право соціального забезпечення / О.М. Ярошенко. – Харків: Б. в., 2007. – 476 с.

15. Болотіна Н.Б. Право соціального захисту України [Текст]: навч. посіб./ Н.Б. Болотіна. – Київ: Знання, 2005. – 615 с.

16. Прилипко С.М. Проблеми теорії права соціального забезпечення [Текст]: монографія / С.М. Прилипко. – Харків: ПП “Берека-Нова”, 2006. – 264 с.

17. Синчук С.М. Правові проблеми понятійного апарату пенсійного законодавства [Текст] / С.М. Синчук // Право України. – 2012. – № 6. – С. 27–32.

Зиноватная И.В. Принцип единства и дифференциации правового регулирования пенсионных отношений

В статье проведен правовой анализ дефиниции и содержания принципов, отражающих единство и дифференциацию правового регулирования пенсионных правоотношений. Обоснована необходимость принятия кодифицированного акта, который урегулировал бы единые стандарты пенсионного обеспечения граждан Украины, отменив неоправданную дифференциацию.

Ключевые слова: пенсионное обеспечение, правовые принципы, принципы правового регулирования, единство и дифференциация, общеобязательное государственное пенсионное страхование.

Zinovatna I.V. The Principle of unity and differentiation of legal regulation of relations pension

In the article the legal analysis of the definition and content of principles reflecting the unity and differentiation of legal regulation of pension relationships. The necessity of the adoption of the codified act, which would regulate the uniform standards of pension provision of citizens of Ukraine, eliminating unjustified differentiation.

Key words: pension, legal principles, principles of legal regulation, unity and differentiation, compulsory state pension insurance.